

Underlagsrapport 2025:4

MÄNS UTSATTHET FÖR VÅLD I NÄRA RELATIONER

En kunskapsöversikt med fokus på erfarenheter,
perspektiv och insatser

Mikael Skillmark & Emelie Pettersson Jönköping University Hälsohögskolan

Pekingplattformen+30

Pekingplattformen fyller 30 år 2025. Denna globala handlingsplan för jämställdhet antogs av 189 länder under FN:s fjärde kvinnokonferens i Peking 1995. Pekingplattformen innehåller tolv prioriterade områden, som anses avgörande för att uppnå jämställdhet.

FN:s medlemsstater rapporterar genomförandet av Pekingplattformen vart femte år till UN Women. Sedan 2020 följs de tolv områdena upp tillsammans med målen i Agenda 2030 och har sammanförts i följande sex kluster:

1. Inkluderande ekonomier och anständigt arbete
2. Fattigdomsbekämpning, sociala skyddsnät och välfärdstjänster
3. Frihet från våld, stigma och stereotyper
4. Deltagande, ansvarsutkrävande och jämställda institutioner
5. Fredliga och inkluderande samhällen
6. Jämställdhet i klimatarbete och miljömässig hållbarhet

Arbetet för att uppnå målen för den svenska jämställdhetspolitiken tar avstamp i kvinnokonventionen (CEDAW), Pekingplattformen och Agenda 2030. Denna rapport berör del av kluster 3.

Jämställdhetsmyndigheten publicerar flera olika typer av rapporter. Underlagsrapporter från externa forskare eller aktörer som fungerar som ett kunskapsunderlag är en typ av rapport.

Jämställdhetsmyndigheten

Göteborg, september 2025

Underlagsrapport 2025:4

Dnr: ALLM 2023/285

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

Maria Björsson

Telefon: 031-392 91 32

INNEHÅLL

Inledning	4
Uppdraget och specifika frågeställningar	5
Disposition.....	6
Exempel på tidigare genomförda kunskapsöversikter	6
Metod.....	8
Resultat	10
Upplevelser och erfarenheter av att utsättas för våld i nära relation	10
Särskild sårbarhet.....	13
Manlighet och offerskap.....	15
Mäns hjälpsökande och samhällets responser.....	16
Våldsutsatta män och samhällets insatser	18
Forskning om stödlinjer till våldsutsatta män.....	18
Forskning om mäns erfarenhet av boende och skydd	19
Forskningens förslag på åtgärder	19
Professionellas föreställningar om män som utsätts för våld i nära relation	21
Diskussion	22
Referenser	25

INLEDNING

Våld i nära relationer är ett allvarligt och ett utbrett samhällsproblem och ett brott mot de mänskliga rättigheterna. Våldet har negativa konsekvenser på såväl psykisk som fysisk hälsa och välbefinnande och kan också medföra allvarliga sociala och ekonomiska konsekvenser för den som utsätts.

Tidigare forskning har visat att det existerar ett slags dos-respons förhållande beträffande konsekvenser av att utsättas för våld, det vill säga att ju allvarligare våld desto sämre hälsa (Scott-Storey et al., 2023). Våld i nära relation kan utövas på olika sätt, ofta beskrivs det i termer av fysiskt, psykiskt, sexuellt, materiellt och ekonomiskt våld som utförs mot en nuvarande eller tidigare partner. Begreppet *våld i nära relationer* är öppet för att våld kan utföras av olika parter i en nära relation och att våldet också kan drabba flickor, pojkar, kvinnor, män och icke-binära. Det är nog inte en överdrift att påstå att merparten av den forskning om våld i nära relationer som har bedrivits emellertid har haft ett fokus på *mäns våld mot kvinnor i nära relationer* och på de konsekvenser som följer av mäns våldsutövande¹.

I en nyligen genomförd kartläggning av utsattheten för våld i Sverige, dels under år 2022, dels under livstiden, framkommer att både män och kvinnor utsätts men att utsattheten bland kvinnor är mer omfattande (Brå, 2024). Detta gäller för majoriteten av de olika våldsformer som undersöktes. Även om skillnaderna var små framkommer dock att en större andel män jämfört kvinnor uppger att de utsatts för kontrollerande beteende, digitalt våld och grov misshandel under 2022. Vid analys av svar när det gäller utsatthet under livstiden visar Brottsförebyggande rådets rapport att det för samtliga våldstyper är en större andel kvinnor än män som utsatts. Det framkommer även att de kvinnor som utsatts för våld någon gång under 2022 polisanmäler detta i högre utsträckning än män. Samma tendens syns även när det gäller de utsattas hjälpsökande. När det gäller offer för dödligt våld av en partner eller en före detta partner konstaterar Brå att i snitt 14 kvinnor och två män, under perioden 2017–2023, dödats varje år (Brå, u.å.).

Vi ska i denna rapport inte ytterligare fördjupa oss i jämförelser vad gäller omfattningen och utbredningen av mäns och kvinnors våldsutsatthet, eller deras utövande av våld. I stället konstaterar vi att män de facto kan utsättas för våld av sina partners och att en genomlysning av befintlig kunskap om deras erfarenheter av utsatthet för våld i nära relationer liksom av de stödinsatser som efterfrågas och erbjuds är väl värt att genomföra oavsett frågan om könsmissiga variationer i omfattning och utbredning.

Att fokusera på mäns utsatthet för våld i nära relationer, deras offerskap, är intressant av flera skäl. Ett skäl som presenteras i tidigare forskning handlar om att det är en grupp vars erfarenheter och stödbehov är förhållandevis outforskade och i synnerhet vad gäller variationer inom gruppen män (se t.ex. Scott-Storey et al., 2023; Williamsson, Morgan & Hester, 2018). Det är en iakttagelse som är riktig, särskilt om man utgår ifrån vilka som tenderar att stå i fokus när det gäller forskningsfältet våld i nära relationer.

¹ Forskare som exempelvis Hearn och McKie (2008) argumenterar för behovet av att fortsätta tala om och benämna just mäns våld mot kvinnor. De menar att det mest typiska för våld som utförs i nära relation och inom hemmet är att förövaren är man. Risker, menar de, med begrepp som våld i nära relationer eller familjevåld är att strukturer och maktrelationer som omgärdar våldet osynliggörs. Även Dobash och Dobash (2004) argumenterar för behovet av att fortsätta tala om mäns våld mot kvinnor, eftersom det sätt vi talar om ett problem knappast endast är av ett akademiskt intresse, utan också får reella konsekvenser för policy och praktik.

Men mäns utsatthet för våld är i dag, som vi ska visa i denna rapport, knappast heller ett helt obekant ämne inom forskningen. De senaste årens forskningsansträngningar har levererat en ansevärd mängd texter, inklusive vetenskapliga översikter (se genomgången nedan), specialnummer i vetenskapliga tidskrifter (se t.ex. *Journal of Aggression, Mal-treatment & Trauma*, 2024), liksom samlingsverk med explicit fokus på män som offer för våld i nära relation (se t.ex. Bates & Taylor, 2022; för ett verk med ett bredare fokus på mäns offerskap ur ett genusperspektiv, se Skillmark & Kullberg, 2022).

Ett annat, men till ovanstående sammanlänkat, skäl som gör mäns offerskap intressant har att göra med att den kulturella idealiserade bilden av manlighet som existerar i det västerländska samhället, det som fått beteckningen hegemonisk maskulinitet (Connell, 2008), både som idealbild och som livsprojekt för många män faktiskt föreskriver och strukturerar deras liv i riktning mot något annat än utsatthet och offerskap. Potentialen att bruka våld är i stället det som kännetecknar denna normgivande maskulinitet (Hollander, 2002). Det har därför föreslagits att en sådan oförenlighet mellan manlighet och vad som kallas för ett idealiskt offerskap (Christie, 2001) dels inneburit att män som grupp (åtminstone tidigare) inte har uppmärksamats särskilt mycket i brottsofferforskning (Newburn & Stanko, 1994), dels att den skapar personliga och samhälleliga barriärer som försvårar för män att få sina hjälpbehov tillgodosedda (se Skillmark & Kullberg, 2022). De personliga barriärerna rör exempelvis mäns återhållsamhet att söka stöd för stressfyllda eller emotionellt belastade situationer (Addis & Mahalik, 2003) och att de kan ha svårt att identifiera sig som ett offer för våld i nära relation (Durfee, 2011). De personliga barriärerna kan också sägas samverka med samhälleliga barriärer som ytterligare försvårar möjligheten för män att få hjälp. Samhälleliga barriärer framkommer exempelvis i forskning som visat hur män som utsatts för våld av en partner riskerar att bli misstrodda eller till och med förlöjligade av professionella vars uppdrag är att bistå med hjälp och stöd (se t.ex. Skillmark & Kullberg, 2022). Sådan forskning talar för behovet av att undersöka och klarlägga hur normer om kön och genus och patriarkala förväntningar om makt och kontroll påverkar mäns upplevelser, hjälpsökande och det stöd de erhåller (eller inte) av samhällsapparaten (Williamsson, Morgan & Hester, 2018).

Samhälleliga barriärer kan dessutom bottna i en fråga om resurser. I en utvärdering av brottsofferstödet i Göteborg framkom att såväl ideella organisationer som kommunala stödenheter och socialtjänst ofta prioriterar barn, ungdomar och kvinnor medan brottsofferstöd till vuxna män var betydligt mer begränsat (Carlsson et al., 2010). Samtidigt tycks det numera finnas en ökad medvetenhet om att behov kan finnas av att också erbjuda våldsutsatta män stöd och skydd (Skillmark & Kullberg, 2022) vilket också kan öppna upp för ett större utbud av insatser till denna grupp.

Uppdraget och specifika frågeställningar

Föreliggande arbete har beställts av Jämställdhetsmyndigheten som en del i myndighetens uppdrag att kartlägga förekomst av mäns utsatthet för våld i nära relationer samt göra en analys av behovet av olika insatser, till exempel skyddat boende, riktade till män som utsatts för, eller riskerar att utsättas för, våld i nära relation. Medan flera undersökningar genomförs inom ramen för Jämställdhetsmyndighetens uppdrag, syftar denna rapport till att ge en översikt av relevant forskning vad gäller mäns utsatthet för våld i nära relationer

och samhällets insatser med fokus på stöd, skydd och våldsförebyggande insatser². För detta ändamål genomförs en kunskapsöversikt. Följande frågeställningar undersöks:

- Hur beskrivs mäns erfarenheter av att utsättas för våld i nära relationer i tidigare forskning? Här intresserar vi oss även för teoretiska perspektiv och begreppsliga verktyg som använts i studierna för att tolka och förstå mäns erfarenheter av utsatthet för våld i nära relationer.
- Vilka stödjande, skyddande och våldsförebyggande insatser förefaller viktiga att erbjuda män som utsatts eller riskerar att utsättas för våld i nära relationer?

Disposition

Efter att ha introducerat problemområdet och uppdraget som översikten fokuserar på liksom dess syfte och frågeställningar, ges i påföljande avsnitt några exempel på tidigare kunskapsöversikter. Metoden och sökstrategier som tillämpats presenteras därefter liksom de överväganden som ligger bakom vilka texter som utgör översiktens urval. Under avsnittet resultat presenteras vår tematisering av de studier vi fann via våra databassökningar. I översiktens avslutande del diskuteras studiens resultat utifrån ett rättighets-, ett makt- och ett pedagogiskt perspektiv.

Exempel på tidigare genomförda kunskapsöversikter

I arbetet med att söka efter empiriska originalstudier (se avsnittet metod nedan) har vi också funnit ett antal och för denna rapport relevanta tidigare genomförda kunskapsöversikter. Vi har här valt att här redogöra för de vi funnit och som relaterar till våra forskningsfrågor.

Mäns *erfarenheter av att utsättas för våld i nära relation* har varit föremål för tidigare kunskapsöversikter. Scott-Storey et al., (2023) påvisar betydelsen av att beakta hur genus och maskuliniteter påverkar skilda mäns erfarenheter av våld. De patriarkala strukturer som återfinns i det västerländska samhället positionerar män som ekonomiskt, politiskt och socialt dominanta och dessa ideal har negativa och skadliga implikationer för män och deras erfarenheter av våld. De män som avviker från hegemoniska maskulinitetsnormer, till exempel homosexuella eller bisexuella män, riskerar att utsättas för hot eller handlingar av manliga partners om att avslöja deras sexualitet (se även Callan, Corbally & McElvaney, 2021). Sådana "våldstaktiker", menar Scott-Storey et al. (2023), "draw further attention to the powerful and harmful impact of traditional masculine ideals, as seen in rates of IPV in same-sex, bisexual, or trans relationships that are comparable to, or higher than, those in heterosexual relationships" (s. 860). Även män i heterosexuella relationer påverkas emellertid negativt, eftersom det är svårt att förena bilden av utsatthet för våld i nära relation med föreställningar och normer om manlighet. Det kan innebära att män trivialiserar eller förminskar sina erfarenheter.

När män utsätts för *psykologisk våld* av en kvinnlig partner framkommer också att de kan erfara att de blir förödmjukade, förlöjligade för att inte vara "manliga" nog, att de inte tjänar tillräckligt med pengar, är svaga eller att de gråter när de blir slagna (Scott-Storey et al., 2023). Män i samkönade relationer har påvisats erfara samma eller högre nivåer av utsatthet för *fysisk våld* som kvinnor som utsätts för våld av män och de kan

² Vi vill redan nu poängtera att vår beskrivning av kunskapsläget inte gör anspråk på att vara heltäckande. Det har inte varit möjligt givet uppdragets tids- och resursmässiga begränsningar. De förhållandevis breda och omfattande aspekter av mäns våldutsatthet som beställaren, dvs Jämställdhetsmyndigheten, vill få belyst nödvändiggör att en mer översiktlig bild presenteras i rapporten. Vid ett par tillfällen under tiden som arbetet med översikten har pågått har vi som rapportförfattare diskuterat dessa vägval och avgränsningar med ansvariga handläggare på Jämställdhetsmyndigheten.

beskriva sig som livrädda för den man de har eller har haft en relation med (Scott-Storey et al., 2023). Samtidigt finns indikationer på att våld som män i samkönade relationer utsatts för inte alltid tas på allvar av omgivningen eftersom två män anses vara jämbördiga i styrka och makt (Nybergh, 2013). I översikten av Scott-Storey et al. (2023) beskrivs divergerande resultat beträffande heterosexuella mäns erfarenheter av fysiskt våld, å ena sidan tycks de i vissa studier inte uppleva detta som särskilt skrämmande, hotande eller allvarligt. Å andra sidan påvisas av Scott-Storey et al., (2023) studier som kommit fram till ett motsatt resultat. Nybergh (2013) skriver att de skador män får som ett resultat av utsatthet för våld av kvinnliga partners ofta klassas som ”milda” eller ”moderata” (ex skrubbsår) vilket tenderar att förklaras med att de kan avvärja våldet på grund av deras förhållandevis större fysiska storlek och styrka. Vilken typ av skador som påträffas hos dessa män varierar dock beroende på vilka som ingår i studierna (data hämtade från befolkningsstudier eller från akutmottagningar). Homosexuella och bisexuella män rapporterar i högre grad än heterosexuella män utsatthet för *sexuellt våld* (Scott-Storey et al., 2023).

Tidigare genomförda översikter med fokus på *mäns hjälpsökande* visar att mäns erfarenheter på flera sätt är jämförbara med kvinnors erfarenheter av att söka stöd efter att ha utsatts för våld i nära relation. Det handlar här om en rädsla för att berätta, känslor av skam och en oro för att förlora kontakt med sina barn (Huntley et al., 2019). I tidigare översikter framträder också hur mer eller mindre traditionella föreställningar om vad det innebär att vara man riskerar att fungera som en barriär för mäns hjälpsökande (McLeod et al., 2024). Det handlar exempelvis om att män förväntas vara starka och hantera sina belägenheter på egen hand (Kim et al., 2024; Moore, 2021). Våldsutsatta män beskriver även hur de upplever att det är svårt att söka stöd eftersom de inte alltid kan presentera bevis för sin utsatthet, exempelvis i form av fysiska skador eller andras vittnesmål, något de anser vara nödvändigt om de ska bli tagna på allvar (Kim et al., 2024; McLeod et al., 2024). I de nu refererade översikterna är även en rädsla för att förlora kontakt med barn, att ses som förövare i stället för offer och att våldet riskerar att eskalera om man berättar om det, framträdande teman.

Våldsutsatta mäns informella nätverk (vänner, familj) och det bemötande de får av dessa när de berättar om utsattheten har påvisats ha stor betydelse för att de också ska söka stöd av samhällets hjälpapparat (Kim et al., 2024). Det är också av det informella nätverket män i första hand vänder sig till. När det gäller stöd från formella instanser (exempelvis rättssystemet, hjälplinjer och jourer) kan män uppleva sig ifrågasatta och även avvisade (Machado et al., 2024; Moore, 2021) med negativa konsekvenser för välbefinnandet som följd (Kim et al., 2024; McLeod et al., 2024). I syfte att komma till rätta med de problem som män erfar av att möta hjälpare föreslås att såväl allmänhet som välfärdsprofessionella behöver utbildas för att öka kunskapen om mäns utsatthet för våld i nära relationer liksom att motverka stereotypa uppfattningar om män och mäns stödbehov (Kim et al., 2024; Machado et al., 2024). I likhet med kvinnor som utsätts för våld i nära relationer är positiva interaktioner med professionella hjälpare, och tillit till att de lever upp till krav om sekretess, centrala för att män ska våga söka fortsatt stöd. Det finns även resultat som talar för att vissa män kan uppleva det lättare att berätta om sin utsatthet för kvinnliga hjälpare, därför föreslås i en av översikterna att stödsökande själva ska kunna få föreslå vem de ska möta när de tar kontakt med samhällets stödssystem (Huntley et al, 2019). Det framgår även i översikterna att interventioner och stöd till män som utsätts för våld i samkönade relationer i flera olika nationella kontexter är outvecklade och underfinansierade (Callan, Corbally & McElvaney, 2021; Moore, 2021) och att personal sällan har kompetens för att möta denna grupp (Nybergh, 2013).

METOD

Denna rapport ger en översikt av forskning med fokus på mäns utsatthet för våld i nära relationer. I huvudsak har vi riktat in oss på att finna empiriska vetenskapliga originalstudier publicerade i tidskrifter med peer-review förfarande, men viss kunskap från så kallad grå litteratur (exempelvis myndighetsrapporter) med relevans för översikten kommer också att presenteras i rapportens avslutande del. Typen av översikt kan därför liknas vid en så kallad scoping-review (Arksey & O'Malley, 2005). Vi först har identifierat forskningsfrågor (se ovan), därefter har vi sökt relevanta studier, gjort val beträffande vilka som ska ingå, sammanställt och summerat texterna som valts ut och slutligen rapporterat resultatet (denna rapport).

De vetenskapliga artiklar som ingår i rapporten togs huvudsakligen fram genom sökningar i följande sex databaser; APA PsycInfo, Scopus, Social Science Database, Sociological Abstracts, Sociology Database, Web of Science. Med hjälp av en bibliotekarie vid Jönköping University prövades olika alternativa sökord och sökningar, men för den slutgiltiga sökningen riktades koncept #1³ till enbart titelfältet i samtliga databaser, och koncept #2⁴ riktades till titel och abstract. Vi valde alltså ett förhållandevis brett grepp i sökningen utan att specificera specifika delområden som riskerar att utelämnar andra potentiellt relevanta källor. Ingen tidsbegränsning användes i detta steg. I ämnesdatabaserna (APA PsycInfo, Social Science Database, Sociological Abstracts och Sociology Database) användes dessutom kontrollerade ämnes termer för våld i nära relationer i de fall det funnits sådana. Sammantaget resulterade denna sökning i 16,377 träffar. Av dessa har 9,786 identifierats som dubletter. Kvarstod gjorde unika 6,591 referenser. Som jämförelse kan nämnas att om sökningen riktades till titel, abstract och keywords för bägge koncepten, blev det sammantagna resultatet före deduplicering 84,612 träffar. De 6591 referenserna delades upp i två olika delar i Rayyan, en nätbaserad programvara, och vi granskade där varsin del. I detta steg rensades även dubletter ut manuellt. Referenserna sållades utifrån etiketterna i Rayyan *exkludera*, *inkludera* eller *maybe*. Artiklar i etiketten *maybe* diskuterade vi därefter gemensamt om de skulle inkluderas eller inte.

Ett vanligt förekommande angreppssätt i kunskapsöversikter är att även granska samtliga utvalda artiklars referenslistor. Detta har vi inte gjort systematiskt. Däremot har vi varit vaksamma på relevanta hänvisningar som gjorts i artiklarna vi har läst, och i de fall dessa bedömts intressanta har vi sökt upp artikeln för en slutgiltig bedömning av relevans.

De vetenskapliga artiklar som har inkluderats i rapporten har ett fokus på mäns utsatthet för våld i nära relation och särskilt sådana studier som fokuserat på mäns erfarenheter och insatser till målgruppen. Merparten har varit kvalitativa. Framför allt studier om insatser som haft ett specifikt fokus på våldsutsatta män har varit svåra att finna varför vi valt att vara vaksamma på beskrivningar av studiernas praktiska och/eller kliniska implikationer (det vill säga där forskarnas förslag på viktiga förhållningssätt, insatser,

³ Boy, Man, Men, Male, Masculinity

⁴ Intimate partner violence, Romantic relationship violence, Partnership violence, Domestic violence, Partner violence, Relational violence, Family violence, Spousal abuse, Husband abuse, Partner aggression, Couple violence, Dating violence, Same-sex violence, Female-to-male violence, Male-to-male violence, Male victim, Male victimization, Male survivor

policyförändringar som behöver till, baserat på resultaten ofta redogörs för). Vi ville därtill endast inkludera empiriska studier, rent teoretiska eller diskuterande texter har därför valts bort. I syfte att begränsa mängden studier har vi endast inkluderat sådana som publicerats de senaste tio åren. Detta, liksom vårt val att fokusera på studier utförda i västvärlden, kan betraktas vara en svaghet med denna kunskapsöversikt. Å andra sidan möjliggör detta att en något mer fördjupande ansats.

Några ord om de studier som exkluderats. Majoriteten av dessa har haft fokus på mäns våldsutövande och/eller kvinnors våldsutsatthet. Ofta har detta varit tydligt redan i titeln. Flera studier som sökningen resulterade i handlade även om män som överlevt cancer (survivors), återhämtat sig från missbruk eller fallit offer för våld som inte kan betecknas som våld i nära relation. Även studier med huvudsakligt fokus på utsatthet för våld och andra övergrepp i barndomen har exkluderats⁵. Det bör även nämnas ett flertal av de träffar som sorterades bort var bokrecensioner och i vissa fall konferensabstract.

Sammantaget har detta förfarande inneburit att urvalet består av 49 originalstudier publicerade i vetenskapliga tidskrifter med peer-review förfarande. Dessa har lästs och sammanställts tematiskt utifrån översiktens frågeställningar (se ovan). Titel, land, år, metod, deltagare, huvudsakliga resultat, implikationer samt teoretiska och begreppsliga verktyg (i de fall dessa var explicita) noterades i en matris i programvaran Word. Resultatet presenteras under nästkommande rubrik.⁶

⁵ Hur pojkars utsatthet för våld i nära relation i barndomen kan hänga samman med "görandet" av maskulinitet och kriminalitet när de blir äldre, är en viktig fråga som förtjänar mer uppmärksamhet (se Levell, 2020 för ett exempel på en sådan studie).

⁶ Vid ett par tillfällen har forskarkollegor läst rapporten med fokus på dess resultat och bidragit med kloka synpunkter. Vi vill här passa på att tacka för detta.

RESULTAT

I detta avsnitt kommer vi att redogöra för resultat från tidigare forskning som relaterar till de i inledningen presenterade frågeställningarna. Det betyder att vi först beskriver sådan forskning som undersökt mäns upplevelser och erfarenheter av att utsättas för våld i nära relation. Män är en heterogen grupp och en ambition med avsnittet är att påvisa hur olika sårbarhetsfaktorer kan vara relevanta att ta hänsyn till för att förstå mäns utsatthet för våld i nära relationer. Betydelsen av att betrakta mäns erfarenheter av utsatthet för våld ur ett perspektiv som tar sociala strukturer som genus på allvar, redogörs också för. Mäns hjälpsökande beteende och erfarenheter av erhållen hjälp presenteras därefter. I avsnittets sista del presenteras sedan forskning som undersökt och stödjande, skyddande och våldsförebyggande insatser som enligt forskningen är (eller bör vara) en del av samhällets insatsrepertoar. För detta ändamål hämtar vi även kunskap från de praktiska och/eller kliniska implikationer som presenterats i de inkluderade studier.

Upplevelser och erfarenheter av att utsättas för våld i nära relation

I de inkluderade studierna framkommer att män kan utsättas för en rad olika våldshandlingar. Män som i studierna beskrivs ha utsatts av fysiskt våld av kvinnor rapporterar att detta kan inkludera att de har blivit hotade med kniv, rivna, bitna, knuffade, sparkade på och slagna (Bates, 2020; Bayen et al., 2022; Brooks et al., 2020; De Puy et al., 2017; Dim, 2021; Dixon et al., 2022; Entilli & Cipolletta, 2017; Hellgren et al., 2015; Hester et al., 2017; Hogan et al., 2024; Lysova & Dim, 2022; Machado et al., 2016; Machado et al., 2017; Machado et al., 2018; Machado et al., 2020; Machado et al., 2023; Morgan & Wells, 2016; Nybergh et al., 2016; Reis et al., 2024; Walker et al., 2020; Walklate et al., 2022; Westermanland & Burrell, 2023).

I en engelsk studie beskriver Bates (2020) till exempel hur männen som deltog kunde erfara våld som riktas mot dem när de befann sig i mer eller mindre sårbara positioner såsom när de sov. Vissa män i hennes studie beskrev även hur kvinnan som utövade våldet kunde rikta detta mot deras könsorgan, en deltagare framhåll exempelvis hur hans ”ex pulled the bed covers off and punched me full force in the testicles” (sid. 16). Vidare beskriver männen i studien hur våldet de erfor var oprovocerat och att de sällan eller aldrig responderade genom att själva använda våld. I en studie från Schweiz genomförd av De Puy et al. (2017) framhöll de män som undvek att svara i våldssituationen att detta handlade om att de trodde att de då skulle bli utpekade som den skyldiga parten av polis eller rättsväsende (se även Dixon et al., 2020; Entilli & Cipolletta, 2017; Hellgren et al., 2015). Det förekom emellertid även scenarion där män responderade genom att de fysiskt och ibland ganska kraftfullt höll fast kvinnan och satte sig på henne tills dessa att hon lugnat ned sig. Även i en svensk studie av Nybergh et al. (2016) framkommer att fysiskt våld kunde pareras av männen, att de kunde lämna rummet eller göra fysiskt motstånd. Männen beskrev vidare inte fysiskt våld som en särskilt framgångsrik kontrolltaktik och de beskrev sig heller inte som särskilt rädda för kvinnors fysiska våld (se även Hellgren et al., 2015; Walklate et al., 2022). Det finns dock resultat som kan kontrasteras mot sådana beskrivningar (t.ex. Dim, 2021). I en kanadensisk studie av Brooks et al. (2020) framkommer att män kan uppleva rädsla över sin egen säkerhet och

över att inte kunna försvara sig. En man beskrev hur den våldsamma kvinnan ”was hitting me up in the face area...with her fists and like I said, she’s not weak” (sid. 5397).

Beskrivningar av våld i studierna inkluderar även att männen upplevde hur deras kvinnliga partners på olika vis, under eller efter att relationen tagit slut, kunde förödmjuka, förlöjliga, vara verbalt aggressiva, förminska, hota och kontrollera dem, det vill säga utöva sådana handlingar som hot och så vidare som ofta beskrivs som psykologiskt våld (Bates, 2020; Bates & Taylor, 2021; Bayen et al., 2022; Brooks et al., 2020; Cardinali et al., 2018; Dim, 2021; Dixon et al., 2022; Entilli & Cipolletta, 2017; Hellgren et al., 2015; Hester et al., 2017; Lysova & Dim, 2022; Machado et al., 2016; Machado et al., 2017; Machado et al., 2018; Machado et al., 2020; Machado et al., 2023; Morgan & Wells, 2016; Nybergh et al., 2016; Reis et al., 2024; Walker et al., 2020; Walklate et al., 2022). Flera av studierna pekade också på hur kvinnorna kunde använda mer eller mindre traditionella föreställningar som finns om manlighet för att angripa männen verbalt, exempelvis att uttrycka att de inte är riktiga män eller att de är homosexuella. Westermanland och Burrell (2023) uttrycker det som att patriarkala genuskonstruktioner därmed bidrar till att forma mäns upplevelser av utsatthet för våld.

Studier påvisar även att det finns män som upplever sig utsatta för kvinnors sexuella handlingar (exempelvis att bli pressad till sex) och sexuellt tvång mot sin vilja, det vill säga sexuellt våld (Bates, 2020; Bates & Weare, 2020; Hester et al., 2017; Lysova & Dim, 2022; Machado et al., 2016; Machado et al., 2018; Machado et al., 2020; Nybergh et al., 2016; Walker et al., 2019; Weare et al., 2024). För många män som utsätts för sådana oönskade sexuella handlingar eller sexuellt våld av en kvinnlig partner förefaller det varit svårt för dem att sätta ord på sådana upplevelser. Weare et al (2024) beskriver exempelvis, baserat på en studie genomförd i England och där män intervjuats, hur konstruktioner av (hegemoniska) män som osårbara och som alltid redo för sex, och stereotypa uppfattningar om att biologiska och fysiologiska reaktioner per automatik innebär samtycke och även lust, försämrar mäns möjligheter till att själva förstå sig själva, och uppmärksammas av andra, som offer. En man i deras studie sa t.ex. att ”Yeah, they’d be like ‘how did you get raped? That’s not rape. If you get a hard on, if you get erection it’s not rape’” (sid. 603). Att män utsätts för sexuella handlingar mot sin vilja av kvinnliga partners överensstämmer alltså inte med vanligt förekommande föreställningar som positionerar män som sexuella förövare och kvinnor som offer för sexuellt våld.

Ovan har vi anggett olika typer av enskilda våldshandlingar som män utsätts för av kvinnor. Samtidigt så är det viktigt att förstå att män kan erfara flera olika typer av våld parallellt (se exempelvis Bates & Weares, 2020). Det är också viktigt att förstå våldets dynamiker, exempelvis att personer som utövar våld kan växla mellan värme och våld och att det kan finnas intensifierade faktorer, såsom att ett barn föds, ekonomiska kriser med mera (se exempelvis Entilli & Cipolletta, 2017; Machado et al., 2017). Det är också viktigt att belysa vilka konsekvenser våld för med sig för den som utsätts (Hester et al., 2017). Det finns exempelvis studier som undersökt mäns utsatthet och erfarenheter av kvinnors våld som tagit fasta på Johnsons (2006) typologi där han skiljer på olika typer av våldsmönster (baserat på graden av kontroll som våldet bidrar till). Flera artiklar använder Johnsons typologi för att kontextualisera genomförandet av undersökningen och dess resultat (se exempelvis Entilli & Cipoletta, 2016; Morgan & Wells, 2016) men den svenska studien av Nybergh et al (2016) utmärker sig såtillvida att den utgår ifrån typologin för att förstå mäns erfarenheter av våld i nära relationer och hur väl den fungerar

för dem som grupp. Inga av de heterosexuella män som ingick i deras intervjustudie passade helt in i Johnsons beskrivning av så kallad intim terrorism, dvs att den ena parten använder olika former av våld som en del i ett större mönster av kontroll och förtryck, med fysiska skador och rädsla som följd. Männen var däremot rädda för deras partners "ridicule, humiliation and outburst" och författarna menar att den kontroll som männen faktiskt utsattes för "was effective and considerable: however, it did not achieve the levels of terror that can be reached by physical sanctions" (Nybergh et al., 2016, sid 196). Deras resultat påvisade att männen själva i vissa fall också använt våld och kontrollerande beteende mot sina kvinnliga partners och det fanns flera män som ingick i deras studie där författarna hade svårt att avgöra om männen primärt var offer för eller förövare av våld i relationen. I artikeln problematiseras också mäns självpositionering som utsatta för sexuellt våld och kontroll. Detta eftersom vissa män tycks uppfatta en kvinnlig partners ovilja att ha sex som en form av våld. En lärdom som kan dras av studien av Nybergh et al (2016) är hur undersökningar om våldsutsatthet och offerskap behöver ta den komplexitet (exempelvis överlappningen mellan utsatthet och utövande av våld) på allvar (se även Hester et al., 2017).

Inom forskning om våld i nära relationer så har även begreppet coercive control, det vill säga ett mönster av (manligt) dominansbeteende inom en relation där en partner använder en mängd handlingar för att utöva kontroll över sin (kvinnliga) partner, kommit att användas för att förstå varför våld utövas och hur våldet påverkar den som utsätts. Starks (2007) teoriutveckling på detta område hänvisas då ofta till. Walklate et al. (2022) menar att Starks påstående att kvinnor inte utövar denna typ av kontroll mot män inte stämmer, även om män sannolikt är utsatta för coercive control i lägre grad än kvinnor. I deras egen studie, genomförd i Australien, framkom att män som svarade på öppna enkätfrågor om hur de definierade coercive control och hur det påverkade deras liv, kunde uppleva att hela tillvaron kontrollerades, att de isolerades från släkt och vänner och att de "were walking on eggshells" (sid. 461). Inte heller i denna studie uttryckte männen emellertid att de var särskilt rädda för sitt liv och säkerhet (jmf Nybergh et al., 2016). Liknande typer av erfarenheter av kontroll rapporteras även i andra studier, även om de inte, på samma sätt som Walklate et al, specifikt utgår ifrån Stark (se till exempel Bates, 2020; Bates & Weares, 2020; Dim, 2021; Dixon et al., 2022; Morgan & Wells, 2016; Walker et al., 2020). Hester et al. (2017) undersökte i sin studie den omfattning av coercive control som en grupp av 707 män som sökt stöd av hälso- och sjukvården i Storbritannien utsatts för. De visar att mer än hälften av männen hade erfaren potentiellt skadliga fysiska, emotionella eller sexuella beteenden av en partner, men av dessa var det endast 4,4 procent som författarna kategoriserade som utsatta för coercive control och av dessa hade drygt hälften också själva utövat den typ av våldsmönster.

Relaterat till detta så framkommer i flera av studierna hur män upplever att deras kvinnliga partners (eller före detta partners) på olika sätt försöker försämra relationen mellan mannen och deras gemensamma barn eller genom att använda barn som ett sätt att kontrollera män⁷. I exempelvis Walklate et al (2022) framkommer att pappor kan uppleva att barnen blir manipulerade och att de nekades sin rätt att få träffa sina barn efter separation från mamman. Även Bates (2020) och Bates och Taylor (2020) redogör

⁷ Parental alienation är ett begrepp som förekommer i några av studierna. Det är ett begrepp som fått kritik, exempelvis beträffande avsaknad av robusta empiriska studier som stödjer dess relevans (se Walklate et al., 2022 för en utförligare diskussion om denna kritik).

för liknande erfarenheter hos männen som ingick i deras studier. Studier påvisar även att, vid sidan av att använda barnen, så kan män uppleva sig utsatta för såväl verbalt, psykologiskt, emotionellt och ekonomiskt våld *efter* avslutad relation (Bates, 2019; Bates & Taylor, 2021; Cardinali et al., 2018; Carthy et al., 2023). Ett ytterligare tema som framkommer i några av studierna är hur män kan uppleva, och känna sig rädda för, att kvinnor skall använda offentliga instanser såsom rättsväsendet som ett slags indirekt våld, exempelvis genom att ljuga i rätten (Corbally, 2015; Corbally et al., 2023; Fjell, 2015; Machado et al., 2020; Nybergh et al., 2016). Det fanns också studier som påvisade att män kan uppleva sig kontrollerade genom att deras partners utövade ekonomiskt våld, till exempel genom att männen inte själv har att makt över sina finanser under eller efter separation (Bates, 2019; Bates, 2020; Carthy et al., 2023; Machado et al., 2017; Reis et al., 2024; Westermanland & Burrell, 2023).

Sammanfattningsvis visar alltså ett flertal studier att män som ingår i forskningsstudier beskriver att de utsatts för olika typer av våld och kontroll av kvinnliga partners, och det finns divergerande resultat beträffande graden av påverkan som våldet resulterar i, såsom upplevelser av begränsningar i livsföringen och rädsla. Som bland annat Fjell (2015) påpekat, utifrån sin studie där män i Norge intervjuats, är det viktigt att vara medveten om, när man tar del av personers egna beskrivningar av erfarenheter och upplevelser av våld, att dessa utgör deras perspektiv och att den andra parten kan ha en helt annan beskrivning. I vissa av studierna förs ett resonemang kring detta, men det gäller långt ifrån alla. Även Nybergh et al (2016) för ett liknande resonemang som Fjell och menar att förståelsen för relationer och det våld som sker inom dessa kan förändras om bägge parter får berätta om sina upplevelser. Det betyder inte att man ska förminska de upplevelser män har av sin utsatthet, utan i stället att det är viktigt att vara medveten om den komplexitet som kan finnas mellan exempelvis utsatthet och utövande av våld i nära relationer när en person presenterar sig som offer i olika sammanhang (Walklate et al., 2022).

Särskild sårbarhet

Ett antal av de inkluderade studierna har specifikt fokuserat på vad som kan betraktas som särskilt sårbara grupper av män. Bates och Carthy (2020) intervjuade åtta män i Storbritannien som var mellan 62–82 år och visar att männens ålder kan utgöra en resurs för kvinnor som försöker utöva kontroll. En man beskrev exempelvis hur hans partner ”convinced me I had Alzheimer’s and tried to force me to sign a legal paper to declare me incompetent”. En studie av erfarenheter hos män med Parkinsons sjukdom i Frankrike lyfter fram olika exempel från mäns berättelser där dessa upplevde att skakningar som följer av sjukdomen användes av deras partners för att håna dem. I samband med att skakningar skedde kunde männen även bli slagna (Bayen et al., 2022).

Flera studier har också undersökt erfarenheter av mäns våld mot män i nära relation (Kubicek et al., 2016; McAulay, 2023; Roy et al., 2024; Stultz et al., 2022). Kubicek et al. (2016) studerade yngre män (18–25 år) som har sex med män i USA och påvisade att dessa utsattes för fysiskt våld, psykologiska och verbala aggressioner, stalking och kontrollerande beteenden. Studien fann också att det fanns relativt hög förekomst av ömsesidigt våld där unga män rapporterade att de var såväl förövare som offer (se också Stultz et al., 2022). Författarna beskriver att den grupp av män som ingick i deras studie är en särskilt sårbar grupp när de är utsatta för våld. Det handlar exempelvis om den stress som minoritetsgrupper kan uppleva (baserat på diskriminering och fördomar av och om

stigmatiserade grupper som finns i samhället). Exempel från de unga männens berättelser kunde handla om en rädsla att bli ”outad”, dvs att den våldsamma partnern skulle berätta för offrets familj eller andra om hans sexualitet.

Liknande resultat om den särskilda utsattheten som män som tillhör en sexuell minoritet kan erfara återfinns i en kanadensisk studie av Roy et al. (2024). Männerna i deras studie rapporterade att de utsatts för psykologiskt, sexuellt, fysiskt och ekonomiskt våld (se även McAulay, 2024; Stultz et al., 2022; Woodyatt & Stephenson, 2016) och forskarna identifierade faktorer på olika nivåer (från individuell till samhällelig och socio-kulturell nivå) som viktiga för att begripliggöra och förstå männens erfarenheter av utsatthet för våld av en manlig partner. De konkluderar, baserat på männens berättelser, att ”heterosexism, namely the ideological, institutional, legal and political denial and devaluation of homosexuality and women /.../ shape gay men’s experience of IPV in interaction with other factors on each level of the ecological model” (sid. 1961) och att en heteronormativ syn på våld i nära relationer förhindrar homosexuella mäns möjlighet till erkännande. En av männen i deras studie uttryckte till exempel att ”I didn’t understand that violence could be sexual, could be psychological, could even occur within a couple, and that a man could be a victim” (sid. 1960). Liknande resultat framkommer även i en studie från Storbritannien genomförd av McAulay (2024). Män som deltog i hans studie beskrev att föreställningen om det idealiska offret (Christie, 2001) och att våld i nära relation endast drabbar kvinnor fungerade som en barriär för män att begripliggöra sina erfarenheter av utsatthet för våld.

En nordamerikansk studie av Woodyatt och Stephenson (2016) fokuserar särskilt på homo- och bisexuella mäns erfarenheter av mäns emotionella våld. I studien framkommer att det emotionella våldet, såsom smädelser och dominerande och kontrollerande beteenden, ofta kan upplevas som mer allvarligt men samtidigt svårare att uppmärksamma som våld när det sker. En deltagare uttryckte att ”it’s always a kind of baffling thing when you look back on it you can always see it but in the moment it never makes sense, it’s just kinda comes out of nowhere sometimes” (sid. 144). Författarna till artikeln argumenterar för att det finns tydliga likheter mellan Starks begrepp coercive control (se ovan) och de erfarenheter de deltagande männen gav uttryck för, men betonar också att det inom samkönade relationer finns specifika aspekter av denna form av kontroll, inte minst hotet om att avslöja den sexuella identiteten. Även Nybergh et al. (2016) lyfter fram den särskilda sårbarhet som det kan innebära att tillhöra en sexuell minoritet i ett samhälle där dessa kan diskrimineras. Till skillnad från de heterosexuella männen i deras studie (se ovan) framkom att en man faktiskt ”passade” in som offer i Johnsons intim terrorism-kategori (se ovan) och att han var skräckslagen för sin manliga partner.

Redogörelsen av den i översikten inkluderade forskningen som undersökt grupper som kan betraktas vara särskilt sårbara (äldre män, män med funktionsnedsättningar och män tillhörandes sexuella minoriteter) är knappast heltäckande (det samma gäller förvisso de studier som undersökt mäns utsatthet för kvinnors våld) men pekar ändå på betydelsefulla och specifika erfarenheter som är viktigt att ha kännedom om. Inte minst illustrerar dessa studier ett behov av att se män som en heterogen grupp och där olika maktasymmetrier på olika sätt kan innebära särskild sårbarhet för vissa män som utsatts för våld i nära relation. Detta talar alltså för att sådana samhälleliga strukturer som skapar ojämlikhet och en hierarkisering inom gruppen män behöver uppmärksammas.

Manlighet och offerskap

I de studier som ligger till grund för resultatet i denna översikt används flera olika begrepp och perspektiv för att förstå mäns utsatthet för våld. Vi tänker inte redogöra för samtliga dessa, utan i stället uppehålla oss vid en dimension som ibland framställs som särskilt viktig, nämligen betydelsen av genus och den sociala konstruktionen av maskuliniteter i det västerländska samhället (vi har ovan delvis redan berört detta). Att patriarkala normer om genus har skadlig inverkan på flickor och kvinnor är väl belagt. Men i vissa av de studier som inkluderats i denna översikt argumenteras det för att diskursen om våld i nära relationer och som tenderat att ha en ”könad” (eng: gendered) och feministisk utgångspunkt har bidragit till att män inte uppmärksammas i tillräckligt hög utsträckning (se till exempel Bates, 2020). Machado et al (2017) menar exempelvis att förståelsen av våld i nära relation behöver röra sig ifrån ett feministiskt perspektiv i syfte att möjliggöra mäns rätt att bli betraktade och erkända som offer (se även Machado et al., 2018).

Samtidigt är det vid vår läsning av texterna svårt att frigöra sig från betydelsen av att betrakta mäns utsatthet för våld i nära relation, och de svårigheter som är förenade med detta offerskap, som en manifestation av de genusstrukturer som också upprätthåller strukturella olikheter mellan män och kvinnor och inom gruppen män (se Connell, 2008). Westermanland och Burrell (2023) menar exempelvis att ”women’s perpetration of domestic abuse actually reproduces patriarchal norms” och att detta kan ”be observed in the many ways in which masculine expectations were being enforced and used as a tactic in women’s abuse of their partners” (sid. 13). Den typen av taktiker, som vi också påtalat ovan, genomförs inom ramen för en samhällelig kontext bestående av ojämlikheter mellan kvinnor och män.

Ett annat argument som presenteras är att det, generellt sätt, är svårt för kvinnor att dra fördel av sådana ojämlikheter när de söker kontrollera och utöva våld mot män på ett sätt som män som utövar kontroll över kvinnor kan. Vad som däremot blir tydligt är hur våldsutövandet kan bidra till att reproducera en hierarki mellan olika typer av manligheter eller sätt att vara man på (Nybergh et al., 2016).

Flera av studierna utgår alltså från att föreställningar om offerskap och utsatthet och maskulinitet är en komplicerande faktor för mäns möjlighet att identifiera sig som offer (Brooks et al., 2020; Cocking et al., 2024; Corbally, 2015; Corbally et al., 2023; Dim, 2021; Dixon et al., 2022; Hellgren et al., 2015; Hogan et al., 2019; Hogan et al., 2024; Lysova et al., 2020; Machado et al., 2016; McAulay, 2023; Morgan & Wells, 2016; Nybergh et al., 2016; Reis et al., 2024; Roy et al., 2024; Walker et al., 2020; Walklate et al., 2022; Wallace et al., 2019; Weare et al., 2024; Westermanland & Burrell, 2023). Exempelvis visar en amerikansk studie utförd av Cocking et al. (2024), och som inkluderade 212 män, att merparten (drygt två tredjedelar) hade svårt att faktiskt se sig själva som offer för våld i nära relation, trots att de utsatts för sådant våld. Begreppet hegemonisk maskulinitet används i flera studier för att begripliggöra detta fenomen. Dixon et al. (2022), som inkluderade erfarenheter från män 41 män från Australien, Kanada, England och USA i sin studie, argumenterar för att offerbegreppets association med passivitet och låg grad av autonomi inte tilltalade de deltagande männen. I stället föredrog dessa att beskriva sina erfarenheter av kvinnors våld på ett sätt som lyfte fram deras eget aktörskap, nämligen vad de själva gjort för att förhindra eller förebygga fortsatt våld. En tolkning av sådana beskrivningar från våldsutsatta män är att de på så sätt bibehåller en

identitet som reflekterar de normer om kontroll och makt som den hegemoniska manligheten strukturerar mäns liv i riktning mot.

Liknande resultat beträffande betydelsen av normer om maskulinitet återfinns även i andra studier. En man som deltog i en engelsk studie av Hogan et al. (2024) berättade att "I think it's the shame of it and feeling weak, how could I make a woman overpower me and do that and control my mind" (sid. 129). Att inte kunna "hantera" en kvinnlig partners våld förefaller alltså väcka känslor av skam hos män (se även Brooks et al., 2020; Dim, 2021). Också i en svensk studie av Hellgren et al (2015) uttrycker en av de deltagande männen sig på ett liknande sätt när han säger att "för jag menar, du kan ju inte bli slagen av en tjej liksom, du förstår vad jag menar, det går bara inte" (sid. 87). Betydelsen av föreställningar om män och manlighet visar sig i studierna även fungera som en slags "resurs" för våldsutövande kvinnor. Detta genom att männens identitet som just man kunde ifrågasättas av en kvinnlig partner, exempelvis genom förlöjliganden och påståenden om att man inte är en "riktig" man om man visar sårbarhet och svaghet i samband med, eller som en följd av, våldet (Dim, 2021; Hogan et al., 2024; Westermanland & Burrell, 2023). Sådana resultat stärker också behovet av att förstå hur genus som struktur i samhällslivet bidrar till att forma hur våld kommer till uttryck och hur mäns erfarenheter ser ut.

Svårigheten att identifiera sig som man och offer gäller naturligtvis inte endast män som utsätts för kvinnors våld. McAulay (2024) visar hur konstruktioner av kön och genus är relevant att beakta även när det gäller män som utsätts av en manlig partner eftersom idéer om ideala offer, maskulinitet och våld i nära relationer för hans forskningsdeltagare "had the effect of robbing them [män som utsätts för mäns våld i nära relation] of the ability to recognise what was happening to them when abuse did occur" (sid. 289). På liknande sätt beskriver Roy et al. (2024) hur de homosexuella män som ingick i deras studie fann samhälleliga diskurser om att män inte kan vara offer som hindrande för deras upplevelser. En av deras deltagare beskrev hur hans partner "Marcel was more effeminate than me. So, looking from the outside, if anyone was going to be a victim of domestic violence, it would have been him". Enligt författarna illustrerar deltagarens beskrivning hur "societal valuation of sex and gender binarity, heterosexuality and the superiority of masculinity over femininity affect the experience of victimization in gay couples" (sid. 1961).

Att avfärda betydelsen av patriarkala konstruktioner av genus förefaller alltså vara inte vara framgångsrikt om vi vill förstå mäns utsatthet för våld i nära relation, oavsett om det är kvinnor eller män som utövar våld mot män. Det har därför argumenterats för att det inte finns en motsättning mellan att å ena sidan uppmärksamma att våld i nära relationer kan drabba olika grupper, och å andra sidan samtidigt anlägga en förståelse av våldet och dess konsekvenser som tar genus och makt på allvar (Nybergh et al., 2016; Westermanland & Burrell, 2023).

Mäns hjälpsökande och samhällets responser

Tidigare forskning har alltså påvisat negativa konsekvenser för män som utsatts för våld i nära relation. Det rör sig såväl om fysiska som emotionella och sociala konsekvenser på både kort och på lång sikt (Bates, 2020; Machado et al., 2018; Nybergh et al., 2016). Sådana negativa konsekvenser parat med de svårigheter som lyfts i avsnitten ovan om föreställningar om offerskap och maskulinitet innebär att vi behöver uppmärksamma

forskning om mäns hjälpsökande beteende liksom hur deras upplevelser av möten med verksamheter som finns till för att stödja ser ut.

Som tidigare påvisats kan män uppleva skam, förlägenhet och förödmjukelse över att ha utsatts för våld av en partner. Forskning har visat att detta, tillsammans med föreställningar om manlig stoicism, en rädsla att inte bli trodd, och bristande tillit till att stödsystemen är effektiva, utgör barriärer för män att söka stöd (Dim & Lysova, 2022; Dixon et al., 2022; Hogan et al., 2021; Hogan et al., 2024; Lysova et al., 2020; MacAulay, 2024; Machado et al., 2016; Machado et al., 2017; Machado et al., 2023; Roy et al., 2024; Taylor et al., 2022; Walklate et al., 2022; Walker et al., 2020; Wallace et al., 2019; Westermanland & Burrell, 2023; Weare et al., 2024). Hogan et al. (2021) visar också hur föreställningar som utgår ifrån mäns, generellt sätt, större och starkare kroppar innebär att män som utsätts för våld av en kvinnlig partner oroar sig för att hjälpare ”just wouldn’t believe me” (938). Liknande resultat finner vi i studien av Weare et al (2024) där män som utsatts för sexuellt våld av kvinnor intervjuats. En av deras deltagare beskrev att:

The fact that as a man you might be raped, you might be sexually assaulted or whatever it is, goes against the mythos of the male who’s the protector and not the one that needs protecting . . . and I think that challenges, I think it challenges our view of ourselves . . . it challenges that view that’s been centuries building up, and lots of our institutions, you know state institutions . . . perpetuate that image (Weare et al., 2024, sid. 601).

Som Hogan et al. (2021) påvisar tycks mäns rädslor att bli bemötta negativt när de söker stöd från sitt sociala nätverk och av samhällets hjälpapparat ofta också stämma, även om variationer av upplevelser naturligtvis finns (se också Bates & Carthy, 2020; Bates & Taylor, 2021; Walklate et al., 2022). I en studie genomförd i Portugal av Machado et al. (2016) och som inkluderade 89 män som definierade sig själva som offer för våld framkom att en knapp fjärdedel av dessa sökt stöd och att det då framför allt skedde genom att de vände sig till det informella nätverket. Merparten av de män som sökte stöd från sitt informella nätverk tyckte att detta var hjälpsamt, och ungefär hälften av de hjälpsökande männen tyckte att personal inom hälso- och sjukvård var hjälpsamma.

Ingen deltagare tyckte att socialtjänsten (eng: social services) och verksamheter som fokuserade på våldsoffer, polis eller rättssystemet var hjälpsamma. Liknande negativa erfarenheter återfinns även andra studier (t.ex. Hogan et al., 2021; Carthy et al., 2023; Fjell, 2015; Walker et al., 2020). I några studier framkommer en rädsla hos män att om de söker stöd för våldsutsatthet så kan de själva riskera att bli betraktade som förövare. För de som har barn så inkluderar detta även en rädsla att förlora kontakt med sina barn (Entilli & Cipolletta, 2016; Taylor et al. 2022; Walker et al., 2020).

För personer som utsätts för brott är det viktigt att bli trodd, att vara utsatt för våld i nära relation utgör här inget undantag. En person med positiva erfarenheter av att söka stöd och som deltagit i studien av Hogan et al. (2021) uttrycker det som att ”Having one other person who believes you is significant, is important, and is a source of great

strength” (940). Den typ av erfarenheter underlättar också för män att lämna destruktiva och våldsamma relationer (Bates & Taylor, 2021).

Även när det gäller hjälpsökande och möten med hjälpare finns studier som undersöker de specifika villkor grupper av sårbara män lever under. Ett sådant exempel är Brant och Stults (2024) studie, genomförd i USA, som visar att för unga män som identifierade sig tillhöra en sexuell minoritet så var den vanligaste formen av hjälpsökande att vända sig till det sociala nätverket, i synnerhet vänner. Även om vissa av dessa unga män upplevde att de fick ett gott bemötande, beskrev andra negativa upplevelser av hur de blev bemötta. I de fall responsen upplevdes negativ kunde männen vända sig till mer skadliga sätt att hantera sin utsatthet på, exempelvis missbruk och/eller isolering från omvärlden. Samtliga deltagare som sökt stöd hos rättsväsenden i USA upplevde negativa och ibland diskriminerande erfarenheter av sådana möten, något som även det hämmade positiva strategier för att hantera utsatthet. En deltagare som beskrev ett möte med en polis berättade att ”the highest-ranking officer ././ refused to look at me – he faced the wall opposite of me. I felt so intimidated that I started forgetting details about [the assault]” (sid. 183) (se också Roy et al., 2024). Även McAulay (2024) resonerar om detta i sin studie genomförd i Storbritannien och menar att det är troligt att homosexuella mäns rädsla för institutionaliserad homofobi vidmakthåller barriärer som försvårar för dessa män att söka stöd av samhällets hjälpapparat.

Våldsutsatta män och samhällets insatser

Det var, som vi nämnt ovan, förhållandevis få av de studier vi fann via databassökningar som syftade till att undersöka specifika insatser till våldsutsatta män. Vi redogör för de som berör stödlinjer för våldsutsatta män respektive ett så kallat kriscentrum för män. Däremot innehåller de allra flesta av de studier vi redogjort för ovan olika typer av förslag på vad som behöver förändras eller förstärkas för att män ska kunna få sina behov som våldsoffer tillgodosedda. I detta avsnitt kommer vi att presentera sådana förslag. Vi kommer också att presentera ett urval av studier som specifikt undersökt professionella hjälparens föreställningar om manliga brottsoffer, dvs som utgått ifrån hjälparens perspektiv. Detta eftersom de föreställningar hjälpare har sannolikt påverkar de åtgärdsanalyser som görs, och de slutsatser som baserat på detta dras om hjälp som ges till offret.

Forskning om stödlinjer till våldsutsatta män

Flera studier med fokus på stödlinjer specifikt riktade mot våldsutsatta män har genomförts i Storbritannien och Irland. Hine et al. (2022) visar att merparten (95,1 procent) av de 719 män som ringde in till en stödlinje i Storbritannien under undersökningsperioden uppgav att de blivit utsatta för våld av en kvinnlig partner. Knappt fem procent beskrev att våldsutövaren var man. 96,5 procent av inringarna identifierade sig som heterosexuella, 3,3 procent homosexuella och 1 person identifierade sig som tillhörande en annan kategori. Medelåldern på inringarna var 41 år. Den vanligast utsattheten som rapporterades var psykologiskt våld (81,8 procent), följt av fysiskt våld (66,1 procent), kontrollerande beteenden (48,1 procent) och ekonomiskt våld (32 procent). Majoriteten av inringarna rapporterade sig vara utsatta för två eller fler typer av våld och genomsnittstiden de levte med utsattheten var 6,45 år. Beträffande det stöd som eftersöktes ville 94,3 procent ha emotionellt stöd, 71,1 procent ville ha information och rådgivning och 90,4 procent fick information om andra stödverksamheter (se även Corbally et al., 2023). I

studien av Hine et al (2022) uppmärksammas att hbtqi+ personer, liksom personer med funktionsnedsättningar, var förhållandevis få, givet vad man vet om utsattheten inom dessa grupper. Såväl i studien genomförd av Hine et al (2022), som i en liknande studie från Irland (Corbally et al., 2023), framkommer att flera män som ringt till de aktuella stödlinjerna beskrev att de inte längre var välkomna hem, och författarna argumenterar för att det motiverar utvecklandet av stöd som tar fasta på en sådan utsatthet, exempelvis genom att tillhandahålla olika former av boendeanternativ. De argumenterar även för att stödlinjer fyller ett viktigt behov och att det är viktigt att dessa (1) möjliggör för inringarna att vara anonyma och ge dem tid att formulera sig, (2) ge en mix av emotionellt och praktiskt stöd och ställa frågor om hälsa och (3) noggrant dokumentera för vidare kunskapsuppbyggnad om män som är utsatta för våld (Corbally et al., 2023).

En kvalitativ studie av Hine et al (2022), också denna från Storbritannien, utgick ifrån de personer som tar emot samtal på stödlinjer. Erfarenheter från dessa personer (fyra personer blev intervjuade i studien) speglar i mångt och mycket de resultat som presenterats ovan och som utgår ifrån männens egna berättelser. Exempel på detta är att manliga inringare kämpade med att acceptera sin utsatthet, att de kände skam och rädsla över att inte bli trodda av sin omgivning. Männen, menar Hine et al, möter på sätt och vis därför en dubbel utsatthet, nämligen att dels utsätts för våld och med påföljande konsekvenser, dels att mötas av oförstående eller avvisande från omgivningen. Hjälparna vid telefonlinjerna knyter detta till och problematiserar den bild av manlighet som handlar om stoicism, styrka och så vidare och som bidrar till ett problematiskt bemötande av män.

Ytterligare ett tema som framkommer i den aktuella studien är att många män som ringer till hjälplinjerna är oroliga över kontakten med sina barn och hjälparna menar att detta också hämmar mäns möjligheter att söka (annat typ av) stöd. För de som svarar i hjälplinjerna återkommer känslor av osäkerhet kring hur det har gått för männen, men även en belastning på det egna välbefinnandet. Det senare handlar om den emotionella börda det kan innebära att lyssna på männens berättelser om deras utsatthet.

Forskning om mäns erfarenhet av boende och skydd

En studie har haft som huvudsakligt syfte att undersöka mäns erfarenheter av att söka stöd och skydd på ett kriscentrum i Danmark (Lassen et al., 2023). I Danmark finns så kallade kriscentrum (Mandecenter) som erbjuder män (och i förekommande fall även deras barn) tillfälligt boende och stöd om de saknar bostad som en följd av skilsmässa eller om de utsatts för våld i nära relation. Resurser inom verksamheten inkluderar också stödsamtal, nätverksarbete, rättslig hjälp och gruppterapi. För att undersöka hur män upplevde och påverkades av en vistelse på Mandecentret ställdes frågor via en enkät med öppna svarsalternativ vilken besvarades av fem män. Männen som deltog beskrev att de kände sig säkra och omhändertagna på Mandecentret och att det var en miljö de kunde återhämta sig inom. Författarna konkluderar, med reservation för att det är ett mycket litet urval, att den typ av hjälp som ges på Mandecentret är positivt för män som erfarit våld i nära relation.

Forskningens förslag på åtgärder

I merparten av de inkluderade studierna med fokus på mäns erfarenheter av våld i nära relationer presenterades implikationer för policy och praktik med förslag på olika typer

av åtgärder som bör genomföras. En första sådan åtgärd som presenteras i flera studier handlar om att, på bred basis, öka allmänhetens och professionellas kunskap om mäns utsatthet för våld i nära relationer. Poängen är att på så vis utmana föreställningar om att män inte kan vara våldsoffer, det vill säga ett slags förebyggande arbete för samhället att ta sig an (Bates & Carthy, 2020; Bates & Taylor, 2021; Cardinali et al., 2018; Carthy et al., 2023; Cocking et al., 2024; Dim, 2020; Dim & Lysova, 2021; Hogan et al., 2021; Machado et al., 2017; Machado et al., 2018; Machado et al., 2023; Reis et al., 2024; Roy et al., 2024; Taylor et al., 2022; Wallace et al., 2019; Weare et al., 2024). Flera studier lyfter specifikt fram behovet av att utveckla och sprida kunskap om vilket betydelse som konstruktioner av manlighet spelar i mäns liv och den skam som kan finnas om man inte lyckas leva upp till dessa. Detta talar för att utveckla ”educational conversations on healthy, egalitarian, mutualistic relationships from young age, and unpacking how these can be obstructed by gender norms” (Westermanland & Burrell, 2023, sid. 14; se även Walklate et al., 2022).

När det gäller män som kan karaktäriseras vara särskilt sårbara, såsom HBTQI personer, så beskrivs hur detta är en ofta bortglömd (och diskriminerad) grupp i offentliga samtal om våld i nära relation och som alltså behöver uppmärksammas ytterligare (Kubicek et al., 2016; McAulay, 2023; Reis et al., 2024; Roy et al., 2024). McAulay (2023) skriver exempelvis att den offentligt tillgängliga berättelsen om våld i nära relationer ”which centres and reifies the image of the Ideal victim must be publicly deconstructed in a way that recognizes and validates the plurality of victim experiences” (sid. 294).

Vissa studier ger mer eller mindre handfasta råd till beslutsfattare och yrkesverksamma inom välfärdsapparaten. Det rör exempelvis att yrkesverksamma bör ställa öppna frågor till män som söker stöd av olika skäl, exempelvis hur de upplever den relation de är i (Bayen et al., 2022; Corbally, 2015), och att utveckla och använda screening-instrument med fokus på manligt offerskap (Machado et al., 2020). Att socialarbetare och hälso- och sjukvårdspersonal behöver vara medvetna om att män faktiskt kan utsättas för våld i nära relation (av såväl kvinnor som män) är också viktigt, liksom att validera männens känslor och erfarenheter när de möter dessa. Det senare kan exempelvis handla om en vetskap att män kan vara rädda för att bli betraktade som förövare (Hogan et al., 2021; Nybergh et al., 2016). Hogan et al. (2021) som undersökte mäns erfarenhet av hjälpsökande påtar att män som får träffa andra män i liknande situationer och dela erfarenheter med varandra upplevde detta som hjälpsamt. I sådana sammanhang fanns en möjlighet att utmana traditionella idéer om vad det innebär att vara man (osårbar, att man ska klara sig själv osv) vilket tedde sig gynnsamt för deras välmående. Lassen et al. (2023) menar att deras resultat från Mandecenter i Danmark (se ovan), och som belyser mäns positiva erfarenheter av dessa verksamheter, talar för att fler länder bör följa Danmarks exempel och utveckla specifika enheter som enbart riktar sig till män.

Precis som vi angett ovan problematiserar en del forskare hur den samhällseliga hjälpapparaten har tenderat att, ur ett feministiskt perspektiv, fokusera på kvinnors utsatthet för mäns våld (se t.ex Bates, 2019; Bates & Carthy, 2020; Machado et al., 2017; Machado et al., 2018) och att samhällets resurser till män som utsatts för våld inte är lika omfattande. Andra forskare betonar vikten av att söka undvika att föra en argumentation som, så att säga, riskerar att innebära att resurser som samhället allokerat till kvinnor som utsatts för mäns våld minskas (Brooks et al., 2020), i synnerhet eftersom det finns

uppgifter som tyder på att kvinnors utsatthet för våld ofta är av allvarligare grad (Walklate et al., 2020). Detta betyder inte att mäns utsatthet inte ska tas på allvar, eller att män inte ska få det stöd och hjälp de har rätt till, utan att när diskussioner förs om mäns utsatthet för våld i nära relationer så är det viktigt att vara vaksam på att "the very nature of victimization is not co-opted in a way that dismantles policy toward equality and vital supports for female as well as male victims" (Brooks et al., 2020, sid. 5408).

Professionellas föreställningar om män som utsätts för våld i nära relation

Avslutningsvis vill vi kort uppehålla oss vid sådan forskning som undersökt professionellas föreställningar om män som utsätts för våld i nära relation. Ett par studier har genomförts som sökt förstå hur svenska socialarbetare som är specialiserade på att arbeta med brottsoffer förstår och tolkar män som utsätts för kvinnors våld (Kullberg & Skillmark, 2017; Skillmark & Kullberg, 2020). Dessa studier pekar på att socialarbetare har en föreställning om att män som utsätts för våld i nära relation av en kvinna riskerar att förlora i status i förhållande till andra män och att de kommer att känna känslor av skam och förnedring. En socialarbetare uttryckte det som att det kanske också skulle vara värre för "en riktig man, och inte en någon sån där". "Någon sån där" kan tolkas vara en person som inte lever upp till en traditionell manlighet. Socialarbetarna använder alltså mäns position i genusordningen (det som antas vara mäns känslor, attribut, handlingar osv) för att förstå mäns utsatthet.

Även hur män själva betar sig innan de utsätts för våld av en kvinnlig partner var viktigt för deltagarna i studierna. Här framkom att såväl en frånvaro av traditionella manliga attribut (att han inte "käftar emot") och en närvaro och desamma (att han inte kan uttrycka känslor) antas kunna vara en förklaring till att kvinnor blir våldsamma mot män de har en relation med. Författarna argumenterar för att det är viktigt att belysa de implicita och explicita föreställningar som socialarbetare och andra hjälpare har om män som utsätts för våld eftersom dessa kan komma att påverka det stöd som implementeras i praktiken och att det därmed krävs en ökad medvetenhet om detta (Kullberg & Skillmark, 2017; Skillmark & Kullberg, 2020).

Även Venäläinen (2023) har genomfört en studie av hur finska socialarbetare konstruerar mäns utsatthet för kvinnors våld som ett socialt problem. Hon visar att socialarbetarna å ena sidan ser mäns utsatthet för våld i nära relation som ett trängande samhällsproblem och att könsspecifika normativa föreställningar utgör en förtryckande kontext för män, exempelvis beträffande deras vilja och benägenhet att söka hjälp. Å andra sidan osynliggörs betydelsen av kön och genus och strukturella ojämlikheter när lösningar presenteras. Detta eftersom dessa lösningar föreslås utgå ifrån könsneutrala förståelser av våld i nära relation som i stället betonar psykologiska och relationella dynamiker av våldet. Venäläinen menar, i likhet med flera av studierna vi presenterat ovan, att mäns utsatthet för våld i nära relationer och de svårigheter som män möter som offer bör förstås utifrån en (pro)feministisk tolkningsram. Det innebär att dessa svårigheter kan begrippliggöras som en manifestation av "the same gendered societal-structural system that subordinates women as victims of IPV" (Venäläinen, 2023, sid. 52).

DISKUSSION

I denna rapports resultatavsnitt har vi tagit upp tidigare forskning publicerad i vetenskapliga tidskrifter och som har fokuserat på mäns erfarenheter av att utsättas för våld i nära relation. Vi har också redogjort för hur man teoretiskt och begreppsligt kan förstå dessa erfarenheter, och särskilt fokuserat på betydelsen av genus. Därtill har vi presenterat forskning som undersökt olika typer av insatser som specifikt har fokuserat på våldsutsatta män liksom ett urval av studier som undersökt professionella hjälparens förståelse och föreställningar om manligt offerskap. I denna avslutande del kommer vi att föra en något mer bredare diskussion kring de resultat som presenterats. För detta ändamål kommer vi att ta spjörn mot sådan forskning som påvisat att det vid utformandet av insatser för våldsutsatta män och kvinnor är relevant att beakta ett *rättighetsperspektiv*, ett *feministiskt perspektiv* och ett *pedagogiskt perspektiv*. Utgångspunkten är att dessa perspektiv kan bidra till att forma ett genusmedvetet arbete med våldsutsatta män (se Kullberg et al., 2015), vilket också efterfrågats i tidigare forskning (ex Westermanland & Burrell, 2023; Venäläinen, 2023).

Ur ett rättighetsperspektiv kan ett genusmedvetet arbete innebära att man med hjälp av rättsliga regler, föreskrifter och normer bidrar till att män och kvinnor har rätt till lika eller differentierade insatser som leder till lösningar på de aktuella problemen och som bidrar till att lika eller likvärdiga förutsättningar för kvinnor och män att forma sina liv. Konkret kan detta innebära att ge våldsutsatta män och kvinnor sådana insatser som leder till att de känner sig trygga i sitt dagliga liv. Detta perspektiv linjerar med exempelvis socialtjänstlagen som säger att alla brottsoffer har rätt att få stöd och hjälp (SoL, 5:11). Flera av de specialiserade verksamheter som vuxit fram för att stödja våldsutsatta personer i Sverige tar även emot män, även om de tycks vara en betydande minoritet av de klienter som erhåller stöd (se till exempel Eriksson et al., 2021).

Det har dock tidigare konstaterats att verksamheter som vuxit fram för att stödja våldsutsatta personer har haft ett fokus på kvinnors utsatthet och det har i bland annat propositioner betonats att män inte är lika utsatta och inte heller söker hjälp i samma utsträckning som kvinnor (se Svensson, 2022, för en genomgång och problematisering av detta). Även i en nyligen genomförd kartläggning av samhället stöd till brottsoffer, som Brottsoffermyndigheten genomfört, hävdas att män, åtminstone när det gäller skyddat boende, inte har samma behov som kvinnor (Brottsoffermyndigheten, 2024). Samtidigt är det, menar vi, viktigt att betona att det alltid är problematiskt att utgå ifrån vad som kan gälla på gruppnivå även gäller för enskilda män.

Som påvisats under avsnittet *Upplevelser och erfarenheter av att utsätts för våld i nära relation* är forskningen inte entydig vad gäller konsekvenser män får av att utsättas för våld och de stöd- och skyddsbehov som följer därav. Att utgå ifrån att alla män inte har behov av stöd och skydd utifrån forskning som visar att män, generellt, inte alltid är särskilt rädda och att de kan ”hantera” våldet på olika vis är därför felaktigt (Hansen, 2024). Av det skälet är det positivt att män idag i högre grad har möjlighet att vända sig till skyddade boenden jämfört med hur det har sett ut tidigare (Lassen et al., 2023). Socialstyrelsen (2024) konstaterar att 54 procent av de skyddade boenden som finns i Sverige tar emot män, ofta genom att placera dem i friliggande lägenheter. Vid tidigare kartläggningar har detta varit 38 procent (år 2019) och 16 procent (år 2016). Såvitt vi känner till finns emellertid inga studier som undersökt exempelvis hur många män som faktiskt har behov av att bli placerade i skyddade boende i Sverige, hur deras upplevelser av detta

skydd ser ut eller om de i vissa fall nekats detta skydd och i sådana fall varför. Huruvida särskilt sårbara grupper villkor och behov betingar detta är heller inte helt klarlagt.⁸ Detta är en angelägen forskningsuppgift för framtida studier och som kan bidra till att besvara frågan om utbudet leder till lika eller likvärdiga förutsättningar för män och kvinnor att få sina behov tillgodosedda och att forma sina liv.

Forskning har också påvisat ett behov av så kallade stödlinjer som män kan ringa till för att få stöd och vägledning vad gäller utsatthet för våld i nära relation (se ovan). Även denna insats, specifikt riktad mot män, finns tillgänglig i Sverige (Stödlinjen för män). Denna stödlinje besvarade år 2023 2774 samtal från män och 446 samtal från transpersoner och icke-binära personer och erbjuder de som ringer en möjlighet att vara anonyma (Hansen, 2024), något som också påvisats vara viktigt i tidigare forskning (Corbally et al., 2023).⁹ Vilken betydelse denna svenska stödlinje har för våldsutsatta män är, såvitt vi vet, inte klarlagt och även det bör därför undersökas i framtida forskning. Detsamma gäller hur kännedomen om denna insatsform ser ut bland målgruppen.

Med ett feministiskt perspektiv, eller ett maktperspektiv, avser Kullberg et al. (2015) att samhällets hjälpapparat, genom att öka kunskap om teoretiska perspektiv om kön och genus, ska kunna motverka sådana strukturer och processer som upprätthåller en hierarkisering mellan män och kvinnor och inom gruppen män. Även män påverkas av maktrelationer baserat på kön. Ett maktperspektiv handlar enligt Kullberg et al. (2015) om att utforma insatser så att de kan bidra till att bryta mäns dominans över kvinnor på en strukturell nivå och som på en individuell nivå skapar problem för människor. Vi vill emellertid, mot bakgrund av den de resultat som framkommer i tidigare studier vi refererat till i resultatavsnittet, göra gällande att sådana patriarkala normer som bidrar till kvinnors underordning också kan ha bäring på mäns erfarenheter av att utsatts för våld i nära relation (av kvinnor och av andra män) liksom deras hjälpsökande beteende. Maskulinitet och män behöver nämligen inte vara synonymt, utan såväl män som kvinnor är involverade i forandet av maskuliniteter (se Westermanland & Burrell, 2023). För våldsutsatta män kan det, som påvisats i resultatgenomgången ovan, till exempel innebära en rädsla för att andra får kännedom om att de utsatts för våld av en kvinnlig partner och den känsla av skam som följer av detta.

Det bör därför finnas ett värde i att vidareutveckla sådana kunskaper och förebyggande insatser som handlar om att ifrågasätta manlighetsideal där pojkar och män förväntas vara starka, osårbara och kapabla att kontrollera kvinnors kroppar. Som bland annat poängterats i rapporten *Mäns delaktighet och ansvar* (Jämställdhetsmyndigheten, 2024) bör preventiva insatser mot mäns våld mot kvinnor sträva efter att ”inte erbjuda enkla maskulinitetsideal utan i stället bekräfta att det finns många olika sätt att vara man på samt att betona likheter mellan män och kvinnor samt adressera homofobi” (sid. 44). Vi håller det alltså för troligt att en sådan uppluckring av traditionella idéer om manlighet också är positivt för män som utsatts för våld i nära relation, oavsett vem förövaren är,

⁸ I samband med färdigställandet av denna rapport publicerade NCK en kunskapsöversikt med fokus på Hbtqi-personer och våld i nära relationer. I rapporten framkommer att män och transpersoner har speciellt svårt att söka och få hjälp. Olika stödverksamheter tycks ha svårt att erbjuda våldsutsatta män plats i stödgrupper och på skyddat boende då stödet ofta bygger på att det är kvinnor som är offer. Författarna knyter detta till en heteronormativ samhällsberättelse om mäns våld mot kvinnor och normer om för maskulinitet vilket medför att våld mot hbtqi-personer blir obegripligt eller osynligt (NCK, 2025).

⁹ I stödlinjen för män var förövaren kvinna i 59 procent av samtalen, man i 29 procent av samtalen och både manliga och kvinnliga förövare förekom i 29 procent av samtalen (NCK, 2024), vilket alltså skiljer sig från det underlag som Hine et al (2022) presenterar.

och att detta kan bidra till att underlätta mäns möjlighet att söka och erhålla stöd och hjälp. Det gäller även utsatthet för så kallat hedersrelaterat våld och förtryck. Idriss (2022) visar till exempel hur pojkar och män som utsatts för hedersrelaterat våld påverkas av patriarkala förväntningar om makt och kontroll. Och i en rapport av Baianstovu et al. (2019) framkommer att hjälpsökande aktörer i Sverige upplever att bland annat pojkar och män diskrimineras i kontakten med samhällets hjälpinsatser när de söker stöd för att undkomma hedersrelaterat våld och förtryck eftersom de avviker från den stereotypa bilden av vem detta offer förväntas vara.

Breda våldsförebyggande insatser som dekonstruerar patriarkala normer och erbjuder män en mosaik av sätt att "vara män" på, utan att för den sakens skull reproducera mäns dominans över kvinnor, är därför angeläget även för våldsutsatta män. Detta förslag linjerar också med de praktiska, kliniska och policy-implikationer som föreslagits i de studier som utgör underlag för denna rapport och som beskrivits ovan. I möten med enskilda män kan det vidare vara viktigt att stödja dem att bearbeta känslor av till exempel rädsla, sorg, osäkerhet eller skam för att ha blivit utsatt för våld av en partner (dvs sådant som på ett allmänt plan uppmuntrar till lägre grad av det som kännetecknar en hegemonisk manlighet).

Det pedagogiska perspektivet, slutligen, rör hur insatser i det praktiska arbetet med våldsutsatta män kan utformas så de professionella (poliser, socialarbetare, hälso- och sjukvårdspersonal osv) ska kunna kritiskt reflektera över den egna praktiken och att våldsutsatta män ska kunna reflektera över sin utsatthet. Rent konkret kan verksamheter som arbetar med våldsutsatta personer, exempelvis, använda genuskontrasterande vinjetter för att medvetandegöra föreställningar om män och kvinnor som offer (se Kullberg et al., 2015). För ett sådant arbete krävs dock även teoretiska kunskaper om kön och våld. Det handlar här om att komma till rätta med sådana resultat från forskningen som redogjorts för ovan och som påvisar att män uttrycker oro över att inte bli trodda när de söker hjälp, en oro som i vissa fall också bekräftas när sådan hjälp efterfrågas (se t.ex. Machado et al., 2016). Liknande resultat framkommer även i en svensk avhandling där våldsutsatta män intervjuats (Hansen, 2024). För detta krävs alltså, för de välfärdsprofessionella, en teoretisk förståelse och praktiska verktyg (ex olika former av metodstöd) för ett köns- och genuskritiskt tänkande som förmår länka samman strukturella ojämlikheter och våld i nära relationer (och vilka konsekvenser detta kan få för enskilda våldsutsatta män). En sådan förståelse torde vara viktigt också mot bakgrund mot den svenska studie av Nybergh et al (2016) som vi tidigare redogjort för och där författarna betonar behovet av kunskapsutveckling som inkluderar aspekter av såväl utsatthet som utövande av våld.

Även om forskning om mäns utsatthet för våld i nära relationer är förhållandevis liten så har vi i denna översikt visat att det knappast heller är ett helt utforskat område. Samtidigt krävs vidare kunskapsutveckling. Det behövs mer studier som fokuserar på hur de insatser som finns till för att stödja våldsutsatta upplevs och vilken betydelse de har i männens liv. Kunskaper om hur våldsutsatta män kan uppmärksammas inom ramen för sådana verksamheter som inte har ett explicit våldsfokus (exempelvis inom primärvård, försörjningsstöd osv) finns det också behov av. För detta krävs sannolikt även kunskapshöjande åtgärder bland yrkesverksamma för att förbättra bemötande och omhändertagande. Även om vi betonat betydelsen av att uppmärksamma hur maskulinitetsnormer formar mäns erfarenheter så är en viktig forskningsuppgift, slutligen, att fördjupa kunskapen om hur olika förutsättningar i livet (sexualitet, funktionsvariationer, ålder osv) spelar roll för mäns erfarenheter, hjälpsökande och de stöd som erbjuds i Sverige.

REFERENSER

- Addis, M. E., & Mahalik, J. R. (2003). Men, masculinity, and the contexts of help seeking. *American psychologist*, 58(1), 5.
- Arksey, H., & O'malley, L. (2005). Scoping studies: towards a methodological framework. *International journal of social research methodology*, 8(1), 19-32.
- Baianstovu, R. Í., Strid, S., Särnstedt Gramnaes, E., Cinthio, H., & Enelo, J. M. (2019). *Heder och samhälle: Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar*. Örebro universitet.
- Bates, E. A. (2019). "I Am Still Afraid of Her": Men's Experiences of Post-Separation Abuse. *Partner Abuse*, 10(3), 336-358.
- Bates, E. A. (2020). "Walking on egg shells": A qualitative examination of men's experiences of intimate partner violence. *Psychology of Men & Masculinities*, 21(1), 13.
- Bates, E. A., & Carthy, N. L. (2020). "She convinced me I had Alzheimer's": Experiences of intimate partner violence in older men. *Psychology of Men & Masculinities*, 21(4), 675.
- Bates, E. A., & Taylor, J. C. (2021). "I've Never Felt Such Absolute Devastating Loss": A Photo Elicitation Exploration of Men's Postseparation Experiences of Coping After Intimate Partner Violence. *Partner Abuse*, 12(3), 242-264.
- Bates, E. A., & Taylor, J. C. (2022). *Domestic Violence Against Men and Boys. Domestic Violence Against Men and Boys*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003089612>.
- Bates, E. A., & Weare, S. (2020). Sexual violence as a form of abuse in men's experiences of female-perpetrated intimate partner violence. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 36(4), 582-595.
- Bayen, S., Talbi, S., Cauet, C., Joomun, F., Cottencin, O., Moreau, C., ... & Messaadi, N. (2022). Lived experience of domestic violence among men with Parkinson's disease: A qualitative study. *Patient education and counseling*, 105(11), 3306-3312.
- Brandt, S. A., & Stults, C. B. (2024). Coping with intimate partner violence among young sexual minority men: A qualitative approach. *Sexual and Gender Diversity in Social Services*, 36(2), 170-207.
- Brooks, C., Martin, S., Broda, L., & Poudrier, J. (2020). "How many silences are there?" Men's experience of victimization in intimate partner relationships. *Journal of Interpersonal Violence*, 35(23-24), 5390-5413.
- Brottsförebyggande rådet (2024). *Brott i nära relation. Kartläggning av utsatthet under 2022 och under livstiden*. Rapport 2024:4. Brottsförebyggande rådet.
- Brottsoffermyndigheten (2024). *Samhällets samlade stöd till brottsoffer*. Brottsoffermyndigheten.
- Callan, A., Corbally, M., & McElvaney, R. (2021). A scoping review of intimate partner violence as it relates to the experiences of gay and bisexual men. *Trauma, Violence, & Abuse*, 22(2), 233-248.
- Cardinali, P., Migliorini, L., Giribone, F., Bizzi, F., & Cavanna, D. (2018). Domestic violence in separated couples in Italian Context: Communalities and singularities of women and men experiences. *Frontiers in psychology*, 9, 1602.

- Carthy, N., Best, D., & Divers, A. (2023). The process of leaving abuse: midlife and older male experiences of female-perpetrated intimate partner violence. *Journal of interpersonal violence*, 38(17-18), 10409-10432.
- Carlsson, N., Wennerström, U. B., Borelius, U., Grundvall, S., & Sahlin, I. (2010). *Utvärdering av stöd till brottsutsatta i Göteborg*. Göteborgs universitet.
- Cocking, C. A., Oswald, F., & Pedersen, C. L. (2024). Men's differential identification with female-perpetrated intimate partner victimization. *Psychology & Sexuality*, 15(4), 710-724.
- Connell, R. (2008). *Maskuliniteter*. Bokförlaget Daidalos AB.
- Corbally, M. (2015). Accounting for intimate partner violence: A biographical analysis of narrative strategies used by men experiencing IPV from their female partners. *Journal of interpersonal violence*, 30(17), 3112-3132.
- Corbally, M., Hine, B. A., & Kestell, B. (2023). Characteristics of men who seek help from an Irish domestic abuse helpline: the MENCALLHELP study. *Partner abuse*.
- De Puy, J., Abt, M., & Romain-Glassey, N. (2017). Coping with multiple adversities: Men who sought medico-legal care because of physical violence from a partner or ex-partner. *Psychology of violence*, 7(3), 428.
- Dim, E. E. (2021). Experiences of physical and psychological violence against male victims in Canada: A qualitative study. *International journal of offender therapy and comparative criminology*, 65(9), 1029-1054.
- Dim, E. E., & Lysova, A. (2022). Male victims' experiences with and perceptions of the criminal justice response to intimate partner abuse. *Journal of interpersonal violence*, 37(15-16), NP13067-NP13091.
- Dixon, L., Treharne, G. J., Celi, E. M., Hines, D. A., Lysova, A. V., & Douglas, E. M. (2022). Examining men's experiences of abuse from a female intimate partner in four English-speaking countries. *Journal of interpersonal violence*, 37(3-4), 1311-1337.
- Dobash, R. P., & Dobash, R. E. (2004). Women's violence to men in intimate relationships: Working on a puzzle. *British journal of criminology*, 44(3), 324-349.
- Durfee, A. (2011). "I'm not a victim, she's an abuser" masculinity, victimization, and protection orders. *Gender & Society*, 25(3), 316-334.
- Entilli, L., & Cipolletta, S. (2017). When the woman gets violent: the construction of domestic abuse experience from heterosexual men's perspective. *Journal of clinical nursing*, 26(15-16), 2328-2341.
- Eriksson, M., Bergman, A. S., Ekström, V., & Robertsson, K. (2021). *Utvärdering av Relationsvårdscentrum (RVC) i Stockholms stad*.
- Fjell, T. I. (2015). Discrimination of men? Narratives on traditional understandings of gender. *Studia ethnologica Croatica*, (27).
- Hansén, C. (2024). (in) *Vulnerable Masculinity: Men's Narration and Identity when Experiencing Violence from a Female Partner* (Doctoral dissertation, Linnaeus University Press).
- Hearn, J., & McKie, L. (2008). Gendered policy and policy on gender: the case of 'domestic violence'. *Policy & Politics*, 36(1), 75-91.
- Hellgren, L., Andersson, H., & Burcar, V. (2015). "Du kan ju inte bli slagen av en tjej liksom"-en studie av män som utsatts för våld i nära relationer. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 22(1).

- Hester, M., Jones, C., Williamson, E., Fahmy, E., & Feder, G. (2017). Is it coercive controlling violence? A cross-sectional domestic violence and abuse survey of men attending general practice in England. *Psychology of violence*, 7(3), 417.
- Hine, B., Bates, E. A., & Wallace, S. (2022). "I have guys call me and say 'I can't be the victim of domestic abuse'": Exploring the experiences of telephone support providers for male victims of domestic violence and abuse. *Journal of interpersonal violence*, 37(7-8), NP5594-NP5625.
- Hine, B., Wallace, S., & Bates, E. A. (2022). Understanding the profile and needs of abused men: Exploring call data from a male domestic violence charity in the United Kingdom. *Journal of interpersonal violence*, 37(17-18), NP16992-NP17022.
- Hogan, K. F., Clarke, V., & Ward, T. (2021). Men's experiences of help-seeking for female-perpetrated intimate partner violence: A qualitative exploration. *Counselling and Psychotherapy Research*, 21(4), 934-945.
- Hogan, K. F., Clarke, V., & Ward, T. (2024). The impact of masculine ideologies on heterosexual men's experiences of intimate partner violence: A qualitative exploration. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 33(1), 123-142.
- Hollander, J. A. (2002). Resisting vulnerability: The social reconstruction of gender in interaction. *Social Problems*, 49(4), 474-496.
- Huntley, A. L., Potter, L., Williamson, E., Malpass, A., Szilassy, E., & Feder, G. (2019). Help-seeking by male victims of domestic violence and abuse (DVA): a systematic review and qualitative evidence synthesis. *BMJ open*, 9(6), e021960.
- Idriss, M. M. (2022). Abused by the patriarchy: Male victims, masculinity, "honor"-based abuse and forced marriages. *Journal of interpersonal violence*, 37(13-14), NP11905-NP11932.
- Johnson, M. P. (2006). Conflict and control gender symmetry and asymmetry in domestic violence. *Violence Against Women*, 12(4), 1003-1018.
- Kim, E. Y. Y., Nelson, L. E., Pereira, T. L. B., & Shorey, S. (2024). Barriers to and facilitators of help-seeking among men who are victims of domestic violence: A mixed-studies systematic review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 25(3), 2189-2203.
- Kubicek, K., McNeeley, M., & Collins, S. (2016). Young men who have sex with men's experiences with intimate partner violence. *Journal of Adolescent Research*, 31(2), 143-175.
- Kullberg, C., Skillmark, M., Nord, C., Pers, A., & Fäldt, J. (2015). *Förståelse, bedömningar och hjälpinsatser: Socialarbetares arbete med män som våldsoffer*. Högskolan Dalarna.
- Kullberg, C., & Skillmark, M. (2017). The significance of position for Swedish social workers' understanding of young men's victimization of violence. *Nordic social work research*, 7(1), 54-66.
- Lassen, B., Nielsen, N. H., Winther, M., & Bates, E. A. (2022). Men's Exposure to Intimate Partner Violence and Their Experiences With a Crisis Center in Denmark. *Partner abuse*, 14(1), 133-156.
- Levell, J. (2020). Using Connell's masculinity theory to understand the way in which ex-gang-involved men coped with childhood domestic violence. *Journal of gender-based violence*, 4(2), 207-221.
- Lysova, A., Hanson, K., Hines, D. A., Dixon, L., Douglas, E. M., & Celi, E. M. (2020). A qualitative study of the male victims' experiences with the criminal justice response to intimate partner abuse in four English-speaking countries. *Criminal justice and behavior*, 47(10), 1264-1281.

- Lysova, A., & Dim, E. E. (2022). Severity of victimization and formal help seeking among men who experienced intimate partner violence in their ongoing relationships. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(3-4), 1404-1429.
- McAulay, J. P. (2024). Less than ideal victims: Understanding barriers to Queer men's recognition of male-perpetrated intimate partner violence through Christie's 'Ideal Victim' framework. *International Review of Victimology*, 30(2), 282-297.
- Machado, A., Hines, D., & Matos, M. (2016). Help-seeking and needs of male victims of intimate partner violence in Portugal. *Psychology of Men & Masculinity*, 17(3), 255.
- Machado, A., Santos, A., Graham-Kevan, N., & Matos, M. (2017). Exploring help seeking experiences of male victims of female perpetrators of IPV. *Journal of Family Violence*, 32, 513-523.
- Machado, A., Hines, D., & Matos, M. (2018). Characteristics of intimate partner violence victimization experienced by a sample of Portuguese men. *Violence and victims*, 33(1), 157-175.
- Machado, A., Hines, D., & Douglas, E. M. (2020). Male victims of female-perpetrated partner violence: A qualitative analysis of men's experiences, the impact of violence, and perceptions of their worth. *Psychology of Men & Masculinities*, 21(4), 612.
- Machado, A., Santos, A., & Matos, M. (2023). (Un) acknowledgment of men as victims of intimate partner violence. *Violence and victims*, 38(2).
- Machado, A., Mesquita, C., & Matos, M. (2024). Brief report on a systematic review of the experiences of male victims of intimate partner violence as help-seekers. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 33(1), 109-122.
- McLeod, D. A., Ozturk, B., Butler-King, R. L., & Peek, H. (2024). Male survivors of domestic violence, challenges in cultural response, and impact on identity and help-seeking behaviors: a systematic review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 25(2), 1397-1410.
- Moore, T. (2021). Suggestions to improve outcomes for male victims of domestic abuse: a review of the literature. *SN Social Sciences*, 1(10), 252.
- Morgan, W., & Wells, M. (2016). 'It's deemed unmanly': men's experiences of intimate partner violence (IPV). *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 27(3), 404-418.
- NCK (2024). *Slutredovisning av regeringsuppdrag: Nationellt telefonstöd till våldsutsatta* (A2021/02054).
- NCK (2025). *HBTQI-personer och våld i nära relationer – om hjälpsökande och stödsatser*. NCK. Uppsala universitet.
- Newburn, T., & Stanko, E. A. (eds.) (1994). *Just Boys Doing Business? Men, Masculinities and Crime*. Taylor & Francis.
- Nybergh, L. (2013). *Genväg till forskning nr 5. När män utsätts för våld i en nära relation - hur ser det ut då? En genomgång av internationell forskning*. Västra Götalandsregionen: Göteborg.
- Nybergh, L., Enander, V., & Krantz, G. (2016). Theoretical considerations on men's experiences of intimate partner violence: An interview-based study. *Journal of family violence*, 31, 191-202.
- Reis, E., Moleiro, C., & Arriaga, P. (2024). Intimate partner violence directed at men: Experiences of violence, help-seeking, and potential gender role conflict among Portuguese men. *Sexuality & Culture*, 28(1), 21-40.
- Roy, V., Fournier, C., Thibault, S., Tudeau, M., & Dumont-Blais, A. (2024). Factors shaping gay men's experience of intimate partner violence: An ecological view. *Journal of homosexuality*, 71(8), 1945-1969.

- Scott-Storey, K., O'Donnell, S., Ford-Gilboe, M., Varcoe, C., Wathen, N., Malcolm, J., & Vincent, C. (2023). What about the men? a critical review of men's experiences of intimate partner violence. *Trauma, Violence, & Abuse*, 24(2), 858-872.
- Skillmark, M., & Kullberg, C. (2020). The significance of context and victim-offender relationship for Swedish social workers' understandings of young men's violent victimization. *International review of victimology*, 26(3), 295-313.
- Skillmark, M., & Kullberg, C. (eds.) (2022). *Att möta våldsutsatta män: förståelse, bedömningar och hjälpinsatser*. Studentlitteratur AB.
- Stark, E. (2007). *Coercive control: How men entrap women in personal life*. Oxford University Press.
- Stults, C. B., Brandt, S. A., Hale, J. F., Rogers, N., Kreienberg, A. E., & Griffin, M. (2022). A qualitative study of intimate partner violence among young gay and bisexual men. *Journal of interpersonal violence*, 37(3-4), NP2251-NP2287.
- Svensson, K. (2022). Framväxten av en samhällelig hjälpapparat för våldsutsatta män och kvinnor. I M. Skillmark & C. Kullberg (eds). *Att möta våldsutsatta män. Förståelse, bedömningar och hjälpinsatser*. Studentlitteratur.
- Taylor, J. C., Bates, E. A., Colosi, A., & Creer, A. J. (2022). Barriers to men's help seeking for intimate partner violence. *Journal of interpersonal violence*, 37(19-20), NP18417-NP18444.
- Walker, A., Lyall, K., Silva, D., Craigie, G., Mayshak, R., Costa, B., ... & Bentley, A. (2020). Male victims of female-perpetrated intimate partner violence, help-seeking, and reporting behaviors: A qualitative study. *Psychology of Men & Masculinities*, 21(2), 213.
- Walklate, S., Fitz-Gibbon, K., Reeves, E., Meyer, S., & McGowan, J. (2022). In control, out of control or losing control? Making sense of men's reported experiences of coercive control through the lens of hegemonic masculinity. *Journal of Criminology*, 55(4), 451-467.
- Wallace, S., Wallace, C., Kenkre, J., Brayford, J., & Borja, S. (2019). An Exploration of the Needs of Men Experiencing Domestic Abuse: An Interpretive Phenomenological Analysis. *Partner Abuse*, 10(2).
- Weare, S., Hulley, J., & Craig, D. (2024). 'Nobody believes you if you're a bloke': Barriers to disclosure and help-seeking for male forced-to-penetrate victims/survivors. *International Review of Victimology*, 30(3), 596-611.
- Westmarland, N., & Burrell, S. R. (2023). 'I'm a red-blooded male': Understanding men's experiences of domestic abuse through a feminist lens. *Criminology & Criminal Justice*, 17488958231210985.
- Williamson, E., Morgan, K., & Hester, M. (2018). Male victims: Control, coercion and fear?. In *The Routledge handbook of gender and violence* (pp. 53-66). Routledge.
- Woodyatt, C. R., & Stephenson, R. (2016). Emotional intimate partner violence experienced by men in same-sex relationships. *Culture, health & sexuality*, 18(10), 1137-1149.

Jämställdhetsmyndigheten | Vikingsgatan 3, 411 04 Göteborg
031-3929000 | info@jamstalldhetsmyndigheten.se | jamstalldhetsmyndigheten.se